

Euroopan
neuvoston
yleissopimus
**ihmis-
kaupan
vastaisesta
toiminnasta**

Uhrien
oikeudet

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Ihmiskauppa loukkaa lukemattomien ihmisten oikeuksia ja vaikuttaa heidän elämäänsä paitsi Euroopassa myös sen ulkopuolella. Kasvava joukko naisia, miehiä ja lapsia päätyy kauppatavaraksi ja myytäväksi rajojen yli tai oman maansa sisällä ja joutuu riiston ja hyväksikäytön uhreiksi.

■ Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta astui voimaan 1.2.2008. Sen tavoitteena on:

- ▶ ehkäistä ihmiskauppaa
- ▶ suojella ihmiskaupan uhreja
- ▶ saattaa ihmiskaupan harjoittajat rikosoikeudelliseen edesvastuuseen ja
- ▶ edistää kansallisten toimien koordinoitua ja kansainvälistä yhteistyötä.

■ Yleissopimusta sovelletaan:

- ▶ kaikkiin ihmiskaupan muotoihin riippumatta siitä onko toiminta maansisäistä vai kansainvälistä tai liittykö se järjestäytyneeseen rikollisuuteen
- ▶ kaikkiin ihmiskaupan uhreihin (naiset, miehet ja lapset)
- ▶ kaikkiin hyväksikäytön muotoihin (seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus, muu orjuuden kaltainen käytäntö, elinten poistaminen, jne.).

■ Ihmisoikeusnäkökulma ja uhrien suojeleminen ovat yleissopimuksen tärkein lisäarvo. Yleissopimus määrittelee ihmiskaupan ihmisoikeuksien loukkaukseksi ja hyökkäykseksi ihmisarvoa ja henkilökohtaista koskemattomuutta vastaan. Tämä merkitsee sitä, että kansalliset viranomaiset joutuvat vastuuseen, jos ne eivät aloita ihmiskaupan ehkäisyyn, uhrien suojelemiseen ja ihmiskauppataupausten tehokkaaseen tutkintaan tähtääviä toimia.

■ Ihmiskauppa on maailmanlaajuinen, rajat ylittävä ilmiö, ja tästä syystä yleissopimus koskee maailman kaikkia maita, jotka voivat siihen myös liittyä.

MITÄ IHMISKAUPPA ON?

— Yleissopimus määrittelee ihmiskaupan kolmen asian yhdistelmäksi:

- ▶ **toiminta:** ihmisten värväys, kuljettaminen, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen;
- ▶ tiettyjä **keinoja** käyttämällä: voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla;
- ▶ **hyväksikäyttötarkoituksessa:** vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen.

MITEN IHMISKAUPPA EROAA IHMISALAKULJETUKSESTA?

— Ihmissalakuljetuksen päämääränä on laitton rajanylitys, jolla saavutetaan suoraa tai välillistä taloudellista tai muuta etua, kun taas ihmiskauppa on hyväksikäyttöä. Ihmiskauppa ei välttämättä aina myöskään edellytä rajanylitystä; se voi olla maansisäistä.

KUKA ON IHMISKAUPAN UHRI?

— Kuka tahansa voi joutua ihmiskaupan uhriksi – naiset, miehet ja lapset, eri-ikäiset ja eri yhteiskunnallisessa asemassa olevat ihmiset. Ihmiskaupan uhreja pakotetaan esimerkiksi seksipalveluihin, tekemään työtä mitättömällä palkalla tai ilmaiseksi tai heiltä otetaan elimiä elinsiirtoihin. Hyväksikäyttöön liittyy usein fyysistä ja henkistä väkivaltaa ja uhrien ja heidän omaistensa uhkailua.

— Yleissopimuksen mukaan ihmiskaupan uhri on henkilö, joka on värvätty, kuljetettu, siirretty, kätetty tai vastaanotettu maan sisällä tai rajat ylittäen, uhkailun, voimankäytön, petoksen, pakottamisen tai muun laittoman keinon avulla hyväksikäyttötarkoituksessa.

— Lasten katsotaan olevan ihmiskaupan uhreja riippumatta siitä millaisia **keinoja** on käytetty heidän värväämisekseen, kuljettamisekseen, siirtämisekseen, kätkemisekseen tai vastaanottamisekseen hyväksikäyttötarkoituksessa.

— Henkilön ”suostumus” hyväksikäyttöön ei merkitse mitään, jos on käytetty jotain mainituista **keinoista** (pakottaminen, petos, haavoittuvan aseman hyödyntäminen, jne.). Ihmistä pidetään uhrina myös silloin, jos hyväksikäyttöä ei ole vielä tapahtunut mutta häneen on kohdistunut jokin mainituista **toimista** näitä **keinoja** käyttäen.

MITKÄ OVAT IHMISKAUPAN UHRIEN OIKEUDET YLEISSOPIMUKSEN NOJALLA?

Tunnistaminen

— Ihmiskaupan uhrin on tunnistettava muodollisesti, jottei heitä kohdeltaisi laittomina (paperittomina) maahanmuuttajina tai rikollisina. Tunnistamisen tekevät tehtävään erikoiskoulutetut ja sovittuja menettelyjä ja tunnistuskriteerejä noudattavat ammattilaiset (esim. poliisit, sosiaalityön tekijät, työsuojelutarkastajat, lääkärin, tukipalvelujen tuottajat, jne.).

Toipumis- ja harkinta-aika

— Jo ennen uhrien muodollista tunnistamista heillä on oikeus vähintään 30 päivän pituiseen toipumisaikaan, jonka kuluessa he voivat irtautua ihmiskaupan harjoittajien vaikutuspiiristä ja harkita ryhtymistään yhteistyöhön viranomaisten kanssa ihmiskaupparikoksen tutkinnassa. Tänä aikana heitä ei voi käännättää maasta ja heillä on oikeus saada apua vaikka he olisivatkin maassa luvattomasti.

Apu

— Riippumatta siitä, ovatko uhrin valmiita tekemään yhteistyötä rikostutkinnan kanssa tai toimimaan todistajina asiassa, heillä on oikeus saada seuraavaa:

- ▶ asianmukainen ja turvallinen majoituspaikka
- ▶ psykologinen apu
- ▶ muu materiaallinen apu
- ▶ lääketieteellinen ensihoito
- ▶ käännös- ja tulkkauspalvelut
- ▶ neuvonta ja informaatio
- ▶ apu rikosprosessissa
- ▶ työntekomahdollisuus, ammatillinen ja peruskoulutus, jos he ovat maassa laillisesti.

Juridinen apu

— Ihmiskaupan uhreilla on oikeus saada tietoa oikeuksistaan ja niihin liittyvistä menettelyistä sillä kielellä, jota he ymmärtävät. Heillä on myös oikeus saada lainopillista apua ja tietyissä olosuhteissa maksutonta oikeusapua.

Oleskelulupa

— Uhreille voidaan myöntää uusittavissa oleva oleskelulupa, jos heidän henkilökohtainen tilanteensa sitä edellyttää tai jos heidän oleskelunsa maassa on tarpeen, jotta he voivat myötävaikuttaa ihmiskaapparikoksen tutkintaan. Oleskeluluvan saaminen ei vaikuta heidän oikeuteensa hakea turvapaikkaa.

Yksityiselämän ja yksityisyyden suoja

— Uhrien henkilötietoja ei saa julkistaa ja niitä saa tallentaa vain tiettyihin laillisiin tarkoituksiin. Tietoja ei saa käyttää uhrin tunnistamisen mahdollistavalla tavalla.

Suoja tutkinnan ja oikeuskäsittelyn aikana

— Uhreille ja heidän omaisilleen järjestetään tarvittaessa suojelua ihmiskaupan harjoittajien mahdollisten kosto- tai uhkailutoimenpiteiden varalta. Toimiin voi kuulua fyysisiä turvajärjestelyitä, asuinpaikan vaihto, henkilöllisyyden vaihto ja työllistymisapu.

Korvaus

— Ihmiskaupan uhreilla on oikeus saada korvausta ihmiskaupan harjoittajien toiminnasta aiheutuneista vahingoista. Vahingonkorvauksen voi myöntää joko tuomioistuin, joka on takavarikoinut ihmiskaupan harjoittajien varat, tai se valtio, jossa hyväksikäyttö on tapahtunut.

Palautus kotimaahan ja käännytys

— Uhrien oikeuksiin, turvallisuuteen ja ihmisarvoon sekä meneillään olevien oikeusprosessien vaiheeseen on kiinnitettävä asianmukainen huomio harkittaessa käännytystä heidän lähtömaahansa. Uhreille on tarjottava käännetyksen ja kotimaahan palautuksen jälkeen tarpeellista kotoutumisapua kuten koulutusta ja työllistymistukea.

MITKÄ OVAT IHMISKAUPAN LAPSUIHRIEN ERITYISOIKEUDET?

— Yllä mainittujen, kaikkien ihmiskaupan uhrien oikeuksien lisäksi lapsilla on seuraavat erityisoikeudet:

- ▶ ilman huoltajaa olevalle lapselle nimetään laillinen holhooja, joka on lapsen edustaja ja puolustaa hänen etujaan;
- ▶ lapsen henkilöllisyys ja kansallisuus pyritään selvittämään, ja mikäli se on lapsen edun mukaista, hänen perheensä yritetään löytää;
- ▶ jos uhrin iästä ei ole varmuutta mutta on perusteltua syytä uskoa, että uhri on alle 18-vuotias, häntä pidetään lapsena ja häneen kohdistetaan erityisiä suojatoimia siihen asti kunnes ikä voidaan varmistaa;
- ▶ lapsella on oikeus koulutukseen ja omien tarpeittensa mukaiseen apuun;
- ▶ riski- ja turvallisuusarviointi tehdään ennen lähtömaahan palauttamista, joka pannaan toimeen vain jos se on lapsen edun mukaista;
- ▶ lapsiin sovelletaan erityisiä suojatoimia rikostutkinnan ja oikeuskäsittelyn aikana.

SOPIMUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANON SEURANTA

— Ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmä GRETA seuraa säännöllisesti kaikkia Euroopan neuvoston yleissopimuksen allekirjoittajamaita. GRETan tehtävänä on varmistua siitä, että yleissopimuksen määräykset on pantu tehokkaasti täytäntöön ja uhrien oikeuksia kunnioitetaan.

— GRETA analysoi tilanteen kunkin maan osalta ja laatii raportteja hyvistä käytänteistä ja puutteista. Raporteissa annetaan myös suosituksia siitä, miten kukin maa voi parantaa yleissopimuksen täytäntöönpanoa. Raportit ja suositukset julkistetaan Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan verkkosivuilla.

Yhteydenotot ja lisätietopyynnöt:

**Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaista toimintaa koskevan
yleissopimuksen sihteeristö (GRETA ja osapuolten komitea)**

Euroopan neuvosto / Council of Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

Ranska / France

E-mail: Trafficking@coe.int

www.coe.int/trafficking